

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****VEDAT CİRASUN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2022/74582
Karar Tarihi : 24/12/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Muhterem İNCE
Raportör : Mutlu ALAF
Başvurucu : Vedat CİRASUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunan kişinin idari işlemin iptali talebiyle açtığı davanın vesayet makamının izni olmaksızın tek başına dava açma ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/7/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Bandırma 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda başka suçlardan tutuklu olarak bulunmakta iken Cizre 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/3/2018 tarihli kararı ile çeşitli suçlardan hapis cezası almış; bu karar 25/3/2019 tarihinde kesinleşmiş ve hükümlü statüsüne geçmiştir. Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu gerekçesiyle 19/8/2019 tarihli dilekçe ile C.C.nin kendisine vasi olarak atanmasını talep etmiştir. Cizre Sulh Hukuk Mahkemesinin 23/10/2019 tarihli kararı ile C.C. başvurucuya vasi olarak atanmıştır. Başvurucunun başvuru formu ekinde sunduğu 8/5/2020 tarihli müddetnameye göre hak ederek tahliye tarihi 7/7/2022 olup koşullu salıverilme tarihi 27/5/2020'dir.

6. Başvurucu, Bandırma 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunmaktayken 1/9/2021 tarihli dilekçeyle ailesine daha yakın olabilme gerekçesiyle başka bir ceza infaz kurumuna naklini talep etmiştir. Başvurucunun talebi idare tarafından 27/9/2021 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nakil talebinin reddi işleminin iptali için İdare Mahkemesinde 18/10/2021 tarihinde dava açmıştır. Ankara 18. İdare Mahkemesi (Mahkeme) gördüğü davada 9/11/2021 tarihinde ara kararı kurmuştur. Mahkeme, bu ara kararında Cizre Sulh Hukuk Mahkemesinin 23/10/2019 tarihli kararı ile C.C.nin başvurucuya vasi olarak tayin edildiğine işaret etmiş; vasinin davaya izin verip vermediğinin sorulmasına ve vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesinden dava açma izni alınarak Mahkemeye sunulmasının istenmesine karar vermiştir. Bu ara kararı vasiye 30/11/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Vasi, ara kararına cevap vermemiştir.

8. Mahkeme 20/1/2022 tarihli kararı ile davanın ehliyet yönünden reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“ ...

Aktarılan bu düzenlemelere göre bir yıl veya daha fazla süreli hapis cezasına mahkum olanların cezalarını çekmeye başlamaları üzerine, hükmü icra ile görevli idarenin durumu sulh hukuk mahkemesine hemen ihbar ederek vasi atanmasını sağlamakla yükümlü olduğu; kısıtlının, davaları, vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin izni ile vasisi tarafından veya vasinin tayin edeceği vekili aracılığıyla açabileceği kuşkusuzdur. Bu iznin alınması ise vasi tarafından sağlanmalıdır. (Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 07.06.2012 tarih ve E:2011/9402, K:2012/9993)

Dosyanın incelenmesinden, davacının uzun süreli hapis cezasına mahkum edilerek cezanın infazına başlanması üzerine Cizre Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından Cahit Cirasun'un kendisine vasi olarak atandığı, Mahkememizin 09.11.2021 tarihli ara kararı ile vasiye, bakılmakta olan dava ile ilgili olarak hükümlü olan davacı tarafından açılan davaya icazet verilip verilmediği sorularak ilgili vesayet makamından alınacak dava açma izin kararının dosyaya sunulmasının istenildiği, söz konusu ara kararın 30.11.2021 tarihinde tebliğ edilmesine karşın ara kararına cevap verilmediği görülmektedir.

Olayda, bir yıldan uzun süreli hapis cezasıyla hükümlü olan davacıya Cizre Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 23.10.2020 tarih E:2019/380, K:2019/465 sayılı kararı ile Cahit Cirasun'un vasi olarak atandığı, ancak mevzuat uyarınca vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinden izin alınarak vasi tarafından veya davacının vasisinin tayin edeceği bir vekil tarafından bakılmakta olan davanın açılmadığı, davanın kısıtlı olan davacı tarafından bizzat açıldığı görülmektedir.

Bu durumda, dava açılması yahut açılmış bulunan bir davaya devam edilmesi 4721 sayılı Kanun uyarınca vasinin icazeti ve vasinin vesayet makamından alacağı izin ile mümkün olduğundan, dava açma ehliyetinden yoksun olan davacının bizzat açtığı davada objektif ehliyet koşulununun bulunmadığı anlaşıldığından, davanın 2577 sayılı Kanununun 14. ve 15/1-b maddesi ile 4721 sayılı Kanun hükümleri uyarınca ehliyet yönünden reddedilmesi gerekmektedir.”

9. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde özetle dilekçe ekinde sunduğu müddetnameye göre koşullu salıverilme tarihinin 27/5/2020,

tekrar ceza infaz kurumuna giriş tarihinin ise 13/1/2022 olduğunu, dolayısıyla dava açtığı sürede süreli hapis cezasının olmadığını, vasi aracılığı ile dava açmasına gerek olmadığını ileri sürmüştür. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 25/5/2022 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 20/6/2022 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

11. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "*Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Vergi Usul Kanununun uygulanacağı haller*" başlıklı 31. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"1. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakim in davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, dosyanın taraflar ve ilgililerce incelenmesi, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sukununu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler, elektronik işlemler ile ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrasında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır."

12. 2577 sayılı Kanun'un "*Dilekçeler üzerine ilk inceleme*" başlıklı 14. maddesi şöyledir:

1. Dilekçeler Danıştayda Evrak Müdürlüğüne kaydedilir ve Genel Sekreterlik görevli dairelere havale olunur.

2. (Değişik: 2/7/2012-6352/53 md.) Bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dilekçeler, evrak bürosunca kaydedilerek ilgili mahkemelere havale olunur. Dilekçe sahibine evrakın tarih ve sayısını gösterir ücretsiz bir alındı kâğıdı verilir.

3. (Değişik: 5/4/1990-3622/5 md.) Dilekçeler, Danıştayda daire başkanının görevlendireceği bir tetkik hakimi, idare ve vergi mahkemelerinde ise mahkeme başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

a) Görev ve yetki,

b) İdari merci tecavüzü,

c) Ehliyet,

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,

e) Süre aşımı,

f) Husumet,

g) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,

Yönlerinden sırasıyla incelenir.

4. (Değişik: 5/4/1990-3622/5 md.) Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir. Tek hakimle çözümlenecek dava dilekçeleri için rapor düzenlenmez ve 15 inci madde hükümleri ilgili hakim tarafından uygulanır. 3 üncü fıkraya göre yapılacak inceleme ve bu fıkra ile 5 inci fıkraya göre yapılacak işlemler dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır.

5. İlk incelemeyi yapanlar, bu noktalardan kanuna aykırılık görmezler veya daire veya mahkeme tarafından ilk inceleme raporu yerinde görülmezse, tebligat işlemi yapılır.

6. Yukarıdaki hususların ilk incelemeden sonra tespit edilmesi halinde de davanın her safhasında 15 nci madde hükmü uygulanır."

13. 2577 sayılı Kanun'un "İlk inceleme üzerine verilecek karar" başlıklı 15. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi şöyledir:

"Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin 3 üncü fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin;

...

3/c, 3/d ve 3/e bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,

..."

14. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Dava ehliyeti" başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Dava ehliyeti, medenî hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir."

15. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun "Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar" başlıklı 16. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir."

16. 4721 sayılı Kanun'un "Özgürlüğü bağlayıcı ceza" başlıklı 407. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 22/3/2023 tarihli ve E.2022/105, K.2023/54 sayılı iptal kararından önceki hâli şöyledir:

"Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her ergin kısıtlanır.

Cezayı yerine getirmekle görevli makam, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını, kendisine vasi atanmak üzere hemen yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlüdür."

17. 4721 sayılı Kanun'un "Özgürlüğü bağlayıcı ceza" başlıklı 407. maddesinin 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 5. maddesi ile değiştirildikten sonraki mevcut hâli şöyledir:

"Kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyum atanır.

Toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği bulunmasa dahi kişiliğinin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görülmesi hâlinde kısıtlanabilir. Cezayı yerine getirmekle görevli makam hapis cezasının infazına başladığını derhâl vesayet makamına bildirir.

Vesayet makâmı karar vermeden önce hükümlüyü dinler.

Bu Kanunun kayyumluğa ilişkin hükümleri niteliğine uygun düştüğü ölçüde bu madde için de uygulanır."

18. 4721 sayılı Kanun'un "Kısıtlılarda" başlıklı 447. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Vasi, kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür."

19. 4721 sayılı Kanun'un "Vasinin rızası" başlıklı 451. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, vasinin açık veya örtülü izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir."

20. 4721 sayılı Kanun'un "Vesayet makamından" başlıklı 462. maddesinin sekizinci bendi şöyledir:

"Aşağıdaki hâllerde vesayet makamının izni gereklidir:

...

Acele hâllerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere, dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato yapılması

..."

2. Danıştay İçtihadı

21. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 14/5/2025 tarihli ve E.2024/2940, K.2025/1060 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Konunun idari işlemin ve idari davanın kendine özgü nitelikleri açısından irdelenmesi durumunda;

Öznel (bireysel) işlemler; işlemin lehine ya da aleyhine hukuksal durum yaratması istenilen gerçek ya da tüzel kişinin adı belirtilmek suretiyle tesis edilir. Bu işlemlerden

aleyhe hukuksal durum yaratana karşı yetkili ve görevli idari yargı merciinde dava açma; Anayasa'da tanımlanmış ve İdare Hukuku alanını düzenleyen kanunlarda tekrarlanmış ve kullanma usulü gösterilmiş mutlak bir hak. Bu tür işlemlerin hukuk öznesinin (süje) adı belirtilmek suretiyle tesis edilmiş olması; 'hakka kişiye sıkı sıkıya bağlı olma' niteliği kazandırmaktadır.

Öte yandan aleyhe tesis edilen öznel (bireysel) işlemler her zaman kişi varlığında ya da mal varlığında eksilme veya eksilme tehlikesi yaratan işlemlerdir. Dolayısıyla, bu işlemlerin iptali için açılan davalar, (yargılama giderleri dışında) parasal veya başka türlü borç doğurucu davalar olmayıp tam aksi, kişi veya mal varlığında gerçekleşen eksilme ya da eksilme tehlikesini bertaraf edici, ortadan kaldıracı davalardır. Bu nedenle, sınırlı ehliyetsiz olan kısıtlı olan kişiler tarafından açılan iptal davaları; Medeni Kanun'un 16. maddesi kapsamında kalan ehliyetsizliğe istisna getiren hak kapsamında kalmaktadır.

Hukuksal tartışmaya neden olan husus; 6100 sayılı Kanun'un 'Taraf ehliyeti' ve 'Dava ehliyeti' başlıklı 50. ve 51. maddelerinin Medeni Kanun'a yaptığı atfın, fiil ehliyetini düzenleyen genel hükümlerine göre anlaşılması, Medeni Kanun'un 16. maddesi ile fiil ehliyetinin kısıtlanmasına sınır getiren istisna maddesinin dikkatten kaçırılmasıdır.

Davaya neden olan olayda, kapalı ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan davacı tarafından, ziyaretlerinin kısıtlanmasına neden olduğu iddia edilen Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevfikeyleri Genel Müdürlüğü'nün 08/03/2019 tarih ve 7720417820799.06/3040/39416 sayılı Genelgesi'nin iptali istemiyle bu davanın açılması, davacı bakımından borç doğurucu bir hukuksal işlem veya eylem olmayıp, tam aksine yargı merciince haklı bulunması halinde, kişi varlığında işlem nedeniyle gerçekleşmiş olan eksilmeyi ortadan kaldırmayı, gidermeyi sağlayan bir hukuksal imkan olduğundan bu imkanın kullanılmasını kanuni temsilcinin (vasi) rızasına veya iznine bağlamak; Medeni Kanun'un yukarıda ayrıntılı bir biçimde üzerinde durulan hükmü ile bağdaştırılabilir bir yaklaşım değildir.

..."

22. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 10/6/2024 tarihli ve E.2024/577, K.2024/1342 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davaya neden olan olayda, kapalı ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan davacı tarafından haftalık telefon görüşmesinin kısıtlanmasına neden olduğu iddia edilen Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 74. maddesinin 2. fıkrasının (ğ) bendinin iptali istemiyle bu davanın açılması, davacı bakımından borç doğurucu bir hukuksal işlem veya eylem olmayıp, tam aksine yargı merciince haklı bulunması halinde, kişi varlığında işlem nedeniyle gerçekleşmiş olan eksilmeyi ortadan kaldırmayı, gidermeyi sağlayan bir hukuksal imkan olduğundan bu imkanın kullanılmasını kanuni temsilcinin (vasi) rızasına veya iznine bağlamak; Medeni Kanun'un yukarıda ayrıntılı bir biçimde üzerinde durulan hükmü ile bağdaştırılabilir bir yaklaşım değildir.

..."

23. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 12/2/2024 tarihli ve E.2023/2010, K.2024/253 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davaya neden olan olayda, kapalı ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan davacı tarafından açık ceza infaz kurumuna ayrılmasına engel teşkil ettiği iddia edilen Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği'nin 8. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin iptali istemiyle bu davanın açılması, davacı bakımından borç doğurucu bir hukuksal işlem veya eylem olmayıp, tam aksine yargı merciince haklı bulunması halinde, kişi varlığında işlem nedeniyle gerçekleşmiş olan eksilmeyi ortadan kaldırmayı, gidermeyi sağlayan bir hukuksal imkan olduğundan bu imkanın kullanılmasını kanuni temsilcinin (vasi) rızasına veya iznine bağlamak; Medeni Kanun'un yukarıda ayrıntılı bir biçimde üzerinde durulan hükmü ile bağdaştırılabilir bir yaklaşım değildir.

..."

3. Anayasa Mahkemesi Kararı

24. Anayasa Mahkemesinin 22/3/2023 tarihli ve E.2022/105, K.2023/54 sayılı kararı ile 4721 sayılı Kanun'un 407. maddesi iptal edilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

Kural ile özgürlüğü bağlayıcı bir ceza nedeniyle hükümlünün, özellikle şahsi ve mal varlığıyla ilgili bazı hukuki işlemleri yapamayacağından kendisine kanun gereğince mutlak olarak vasi atanmasıyla korunması amaçlanmaktadır. Ancak bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan kişilerin ayırt etme gücünü haiz ve herhangi bir vasi atanmaksızın kendi işlemlerini yürütebilecek durumda oldukları açıktır. Dolayısıyla hükümlü, kendi işlemlerini görebilecek durumda olup olmadığı değerlendirilmeksizin kendisine vasi atanmasıyla kural olarak vasinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremeyecek, özellikle mal varlığıyla ilgili kimi işlemlerde vesayet ve denetim makamlarının izni gerekecek, kişiye sıkı sıkıya bağlı nişanlanma ve evlenme gibi işlemler için dahi öncelikle vasinin rızası aranacak, kefalet, vakıf kurmak, önemli bağışlarda bulunmak için vasinin onayı olsa da herhangi bir işlem yapamayacaktır. Böylece hükümlünün şahsi gözetimi ve mal varlığının idaresi adına özel hayatın korunması ve mülkiyet haklarına büyük ölçüde sınırlama getirilmektedir.

..."

B. Uluslararası Hukuk

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar[ın] ... esası konusunda karar verecek olan, ... bir mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 24/12/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

27. Başvurucu, yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

28. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu; başvuru formunun ekinde sunduğu müddetnameye göre 27/5/2020 tarihinde koşullu salıverilmeden faydalandığını ve dava süresince tutuklu statüsünde olduğunu, bu sebeple kendi başına dava açma hakkının olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca ailesine kavuşamadığı için mağdur olduğunu, maddi ve manevi olarak zarar gördüğünü, başkalarına tanınan sevk hakkının kendisine tanınmadığını iddia etmiştir.

30. Bakanlık görüşünde; mahkemeye erişim hakkı yönünden görüşlerin sunulduğu bildirilmiştir. Yapılacak incelemede öncelikle kabul edilebilirlik şartlarının gözönünde bulundurulması gerektiğine işaret edilmiştir. Başvurunun esası ile ilgili olarak ise yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgular ile iddiaları ve delilleri değerlendirdiklerine, hukuk kurallarının yorumlanmasına ve uygulanmasına, uyumsuzlukla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiklerine değinilmiştir. Netice olarak da mevcut başvuruda başvurunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuruda ileri sürdüğü şikâyetleri yinelemiştir.

2. Değerlendirme

31. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

33. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak

arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "*adil yargılanma*" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmiştir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.* [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

34. Mahkemeye erişim hakkı bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (*Özkan Şen* [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Dolayısıyla kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren ya da onu önemli ölçüde etkisizleştiren müdahaleler mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilir.

35. Başvuruya konu kararda 4721 sayılı Kanun'un hükümlülerin vesayet altına alınmasına dair kurallarının başvuru yönünden uygulanmak suretiyle davanın ehliyet yönünden reddine karar verildiği anlaşılmıştır.

36. Bu kapsamda hükümlünün vasi ve vesayet makamı kararı olmaksızın tek başına dava açma ehliyetinin bulunmadığına karar verilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

37. Adil yargılanma hakkının görünülerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönüne alınması gerekmektedir.

38. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

39. Anılan hakka yönelik müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalinin teşkil edecektir.

40. Bu itibarla yukarıda belirtilen müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç) ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama ölçütlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik Ölçütüne İlişkin Genel İlkeler

41. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. *Sevim Akat Eşki* [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; *Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; *Hayriye Özdemir* [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; *Halk*

Radio ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; *Hamit Yakut* [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; *Atilla Yazar ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

42. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfi müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan* [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

43. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şekli manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56; *Tuğba Arslan*, § 96; *Fikriye Aytin ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34).

44. Somut olayda başvurusunun davası ehliyet yönünden reddedilmiştir. Mahkeme gerekçesinde başvurusunun dava açmak için 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesi ile 15. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendine ve 4721 sayılı Kanun uyarınca vasinin icazetini ve vasinin vesayet makamından izin almadığına dayanmıştır. Dolayısıyla başvurusunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu görülmüştür.

(2) Meşru Amaç

45. 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesi ile 15. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinin ve 4721 sayılı Kanun'un 407. maddesinin hükümlünün kişisel gözetimi ile şahsen korunması ve mahkûmiyeti süresince mal varlığını yönetmemesinden dolayı hak ve menfaatlerinin zarar görmesinin engellenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla vasinin izni olmadan açılan davaların ehliyet yönünden reddedilmesinin gereksiz yere dava açılmasını önlemek ve davaların usulüne uygun olarak açılmasının sağlanması amacına yönelik olduğu anlaşılmıştır. Bu yönüyle kurallarla öngörülen sınırlamanın anayasal anlamda meşru bir amacının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

46. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

47. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

48. Mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılması için seçilen aracın öngörülen amaca ulaşılabilirliği bakımından elverişli olması gerekir. Ayrıca seçilen araç bu hakkı en az zedeleyici nitelikte olmalıdır. Bununla birlikte hakkı daha az zedeleyen aracın tercih edilmesi gerektiğinin söylenebilmesi için söz konusu araç aynı amacı gerçekleştirmeye uygun olmalıdır. Daha hafif sınırlama teşkil eden aracın tercih edilmesi hâlinde öngörülen amaç gerçekleşmeyecek ise daha ağır müdahale oluşturan aracın seçimi hususundaki tercih Anayasa'ya aykırı olmaz. Bunun dışında hangi müdahale aracının tercih edileceği hususunda kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır (*Mustafa Berberoğlu* [2. B.], B. No: 2015/3324, 26/2/2020, § 48).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

49. Ehliyet yönünden davanın reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli olmadığı söylenemez. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt ise gerekliliktir. Bu itibarla müdahalenin gerekli olup olmadığı tespit edilmelidir.

50. Somut olayda başvurucağın başka bir ceza infaz kurumuna nakli talebinin reddi işleminin iptaline yönelik açtığı dava Mahkemeye ehliyet yönünden reddedilmiştir. Bölge İdare Mahkemesi başvurucağın istinaf başvurusunu reddederek mahkeme kararının ehliyet ret gerekçesini aynen kabul etmiştir.

51. Bireysel başvuruda yapılacak olan incelemenin çerçevesini belirlemek bakımından öncelikle tespit edilmesi gereken husus başvurucağın hükümlü mü yoksa hükümlü mü olduğudur. Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesi ile cezası infaz edilebilir aşamada bulunan kişi *hükümlü* olarak tanımlanmaktadır. İnfaz aşamasından önce ise kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmadığından kişi *hükümlü* statüsündedir. Anayasa Mahkemesi *Mustafa Akbulut* ([1. B.], B. No: 2020/34827, 17/7/2024) başvurusunda davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan 4721 sayılı Kanun'un 407. maddesinin (1) numaralı fıkrası dikkate alınarak *hükümlülülerin* tek başlarına dava açamayacaklarının kabul edilmesinin anayasal anlamda kanunilik ölçütü bakımından öngörülemez bir durum olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. Başvurucağın müddetnameye göre koşullu salıverilme tarihinin 27/5/2020, bihakkın tahliye tarihinin ise 7/7/2022 olduğu, dolayısıyla başvurucağın İdare Mahkemesinde dava açtığı tarihte hükümlü statüsünde olduğu görülmüştür.

52. Bu noktada değerlendirilmesi gereken husus, hükümlü statüsünde olan başvurucağın bireysel başvuruya konu davayı vasinin icazeti ve vesayet makamının onayı olmadan açıp açamayacağıdır. 4721 sayılı Kanun'un 9. maddesine göre fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edebilir ve borç altına girebilir. Fiil ehliyetine sahip olunabilmesi için de 4721 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre ayırt etme gücüne sahip olunmalı, kısıtlı olunmamalı ve ergin olunmalıdır.

53. Fiil ehliyetinin usul hukukundaki görünümü dava ehliyetidir. Dava ehliyeti; bir kimsenin bizzat veya yetkilendirdiği bir vekil aracılığıyla dava açabilmesi, davayı yürütebilmesi ve usul işlemlerini yapabilesidir. Dolayısıyla ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar kural olarak dava ehliyetine sahip değildir. Sınırlı ehliyetsiz olarak tanımlanan bu kişiler davalarını yasal temsilciler tarafından açabilecek ve yasal temsilciler tarafından temsil edilecektir. 4721 sayılı Kanun sınırlı ehliyetsizlerin yapabileceği işlemler bakımından bazı durumlarda vasinin yanında vesayet makamının da iznini aramış ve bu işlemleri saymıştır. Ancak aynı Kanun'un bazı maddelerinde bir kısım eylem ve işlemi sınırlı ehliyetsizin de tek başına yapabileceği, bir başka deyişle bu eylem ve işlemlerde kişilerin fiil ehliyetinin olduğu kabul edilmiştir. Bunlardan biri 4721 sayılı Kanun'un 16. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişiye sıkı sıkıya bağlı olan hakların kullanımudur.

54. Kişiyi sıkı sıkıya bağlı hak kavramının neler olduğu kanun tarafından ortaya konulmamış ancak öğreti ve yargı uygulamaları ile bu kavram tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu haklar genel itibarıyla kişiyi çok yakından ilgilendiren, kullanılmasında düşüncelerin ve duygusal saiklerin ön planda olduğu, mal varlığından daha çok kişisel hakları ilgilendiren haklardır. Bu sebeple de doğrudan hak sahibi kimse tarafından kullanılması gerekmektedir.

55. 4721 sayılı Kanun'da vesayeti gerektiren kısıtlama nedenleri arasında sayılan özgürlüğü bağlayıcı ceza hâli 407. maddede düzenlenmiştir. Anılan maddenin davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan birinci fıkrasında bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her erginin kısıtlanacağı, ikinci fıkrasında ise cezayı yerine getirmekle görevli makamın böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını kendisine vasi atanmak üzere hemen yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. Başvurucu da bu kapsamda kısıtlanmış ve kendisine vasi tayin edilmiştir.

56. Kural ile özgürlüğü bağlayıcı bir ceza nedeniyle hükümlünün -özellikle şahsi ve mal varlığıyla ilgili bazı hukuki işlemleri yapamayacağından- kendisine kanun gereğince mutlak olarak vasi atanmasıyla korunması amaçlanmaktadır. Ancak bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan kişilerin ayırt etme gücünü haiz ve herhangi bir vasi atanmaksızın kendi işlemlerini yürütebilecek durumda oldukları açıktır. Dolayısıyla hükümlü, kendi işlemlerini görebilecek durumda olup olmadığı değerlendirilmeksizin kendisine vasi atanmasıyla kural olarak vasinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremeyecek, özellikle mal varlığıyla ilgili kimi işlemlerde vesayet ve denetim makamlarının izni gerekecek, kişiyi sıkı sıkıya bağlı nişanlanma ve evlenme gibi işlemler için dahi öncelikle vasinin rızası aranacak; kefalet, vakıf kurmak, önemli bağışlarda bulunmak için vasinin onayı olsa da herhangi bir işlem yapamayacaktır. Böylece hükümlünün şahsi gözetimi ve mal varlığının idaresi adına özel hayatın korunması ve mülkiyet haklarına büyük ölçüde sınırlama getirilmektedir (AYM, E.2022/105, K.2023/54, 22/3/2023, § 31).

57. Başvurucu, ailesine daha yakın olabilmek için başka bir ceza infaz kurumuna nakil talebinde bulunmuş; bu talebin idare tarafından reddedilmesi üzerine işlemin iptali için dava açmıştır. Kişilerin kısıtlanarak bir kısım işlemi yapabilesinin vasinin ve vesayet makamının iznine bağlanmasının amacı, bu kişilerin şahsen ve mal varlıkları yönünden korunmalarıdır. Dava konusu işlemin iptali için açılan dava ise başvurusu borç altına sokmamakta, mal varlığının azalması sonucunu doğurmamaktadır. Başvurucu, açtığı bu dava ile kendisine sıkı sıkıya bağlı bir hakkı kullanmaktadır. Bu itibarla davanın vasinin icazeti ve vesayet makamının onayı olmadığı gerekçesiyle esasının incelenmeksizin ehliyet yokluğu nedeniyle reddedilmesine ilişkin müdahalenin istenen amaç bakımından gerekli olmadığı, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

58. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

59. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve maddi ve manevi tazminat talep etmiştir.

60. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

61. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurusunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 18. İdare Mahkemesine (E.2021/2120, K.2022/80) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/12/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.